

Wyrok z dnia 21 marca 1996 r.
III ARN 78/95

Oświadczenie małżonka rozwiedzionego o powrocie do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa musi być złożone osobiście przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego (art. 59 K.r.o.).

Przewodniczący SSN: Janusz Łętowski, Sędziowie SN: Kazimierz Jaśkowski, Adam Józefowicz, Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca), Andrzej Wróbel,

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Włodzimierza Skoniecznego, po rozpoznaniu w dniu 21 marca 1996 r. sprawy ze skargi Dobrosławy K. na decyzję Wojewody W. z dnia 23 sierpnia 1994 r. [...] w przedmiocie odmowy przyjęcia oświadczenia o powrocie do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodek Zamiejscowy we Wrocławiu z dnia 26 kwietnia 1995 r. [...].

- 1) u c h y l i ł zaskarżony wyrok,
- 2) o d d a l i ł skargę.

U z a s a d n i e n i e

Dobrosława Kl. przez oświadczenie złożone w dniu 26 listopada 1977 r. w Urzędzie Stanu Cywilnego w W. przy zawarciu małżeństwa ze Zbigniewem K. przybrała nazwisko męża. Małżeństwo to wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w W. z dnia 19 kwietnia 1994 r. zostało rozwiązane przez rozwód.

W dniu 25 lipca 1994 r. do Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w W. wpłynął wniosek Dobrosławy K. o przyjęcie jej pisemnego oświadczenia z dnia 13 czerwca 1994 r. o powrocie do nazwiska "Kl.", które nosiła przed zawarciem małżeństwa. Oświadczenie to zostało sporządzone w Ambasadzie Rzeczypospolitej Polskiej w M. z poświadczeniem własnoręczności podpisu Dobrosławy K. gdyż - jak podano we wniosku - obecnie mieszka ona w Meksyku i nie może w wymaganym terminie tj. do dnia 11 sierpnia 1994 r. przyjechać do Polski.

Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego w W. decyzją z dnia 27 lipca 1994 r. - odmówił wpisania do aktu małżeństwa [...] oświadczenia wnioskodawczyni o powrocie do nazwiska Kl., noszonego przed zawarciem małżeństwa. W uzasadnieniu tej decyzji wyrażony został pogląd, że - zgodnie z art. 59 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego - aby można było uznać, iż oświadczenie małżonka rozwiedzionego złożone zostało przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, powinien on być obecny przy złożeniu tego oświadczenia i jego przyjęcie potwierdzić podpisem. Kierownik Wydziału Konsularnego Ambasady RP nie ma uprawnień do przyjęcia takiego oświadczenia i dokument taki nie może stanowić podstawy do uczynienia adnotacji w akcie małżeństwa.

Wojewoda W. decyzją z dnia 23 sierpnia 1994 r. utrzymał w mocy decyzję Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego, dodając, że przepis art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 13 lutego 1984 r. o funkcjach konsulów PRL (Dz. U. Nr 9, poz. 34) określa jakie czynności

z zakresu rejestracji stanu cywilnego, spośród czynności należących do właściwości kierowników USC, dokonuje konsul. Przyjęcie oświadczenia o powrocie do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa nie należy do kompetencji konsula.

Po rozpoznaniu skargi Dobrosławy K. Naczelny Sąd Administracyjny-Ośrodek Zamiejscowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 26 kwietnia 1995 r. uchylił decyzje Wojewody W. i Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w W. Wyrok ten wynika z przyjętego przez NSA założenia, iż mający w sprawie zastosowanie przepis art. 59 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego nie wymaga, aby oświadczenie rozwiedzionego małżonka o powrocie do nazwiska noszonego przed zawarciem małżeństwa, musiało być, dla jego skuteczności złożone osobiście przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego. Oświadczenie takie Dobrosława K., sporządziła na piśmie i osobiście podpisała, co nie może nasuwać wątpliwości wobec potwierdzenia własnoręczności tego podpisu przez Kierownika Wydziału Konsularnego Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w M. Tak sporządzone oświadczenie zostało przedstawione, z zachowaniem przewidzianego terminu Kierownikowi Urzędu Stanu Cywilnego przez właściwie umocowanego pełnomocnika. W tych okolicznościach NSA uznał, że Dobrosława K. dopełniła warunków określonych w powołanym art. 59 k.r.i o. oraz w art. 6 ust. 1, art. 7 ust. 1 i art. 22 ustawy z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Nr 36, poz. 190 ze zm.) dla przyjęcia i zarejestrowania oświadczenia o powrocie do nazwiska, które nosiła przed zawarciem małżeństwa.

Minister Sprawiedliwości w rewizji nadzwyczajnej zarzucił rażące naruszenie art. 207 § 5 k.p.a. w związku z art. 59 k.r. i o., z którego - zdaniem Ministra - jednoznacznie wynika, że osoba składająca przedmiotowe oświadczenie obowiązana jest uczynić to osobiście przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Brak jest bowiem regulacji odmiennej, z której - jak to ma miejsce w zakresie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński (art. 6 k.r. i o.) - wynikałaby możliwość działania przez pełnomocnika.

Wniosek rewizji nadzwyczajnej dotyczył uchylenia zaskarżonego wyroku i oddalenie skargi Dobrosławy K.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do wynikającej z art. 95 § 1 k.c. ogólnej zasady czynności prawne mogą być dokonywane przez przedstawiciela. Jednakże w tym samym przepisie znajduje się zastrzeżenie wyjątków przewidzianych w ustawie albo wynikających z właściwości czynności prawnej.

Sąd Najwyższy podziela wyrażony przez Ministra Sprawiedliwości pogląd, że przewidziane w art. 59 k.r.i o. oświadczenie małżonka rozwiedzionego o powrocie do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa nie może być dokonane przez pełnomocnika. Z regulacji tej wynika bowiem, że czynności zainteresowanego małżonka, które muszą być podjęte dla spowodowania zmiany nazwiska, zostały określone w sposób wskazujący na osobiste działanie przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Chodzi tu o wypadek zmiany nazwiska, ściśle związany z ustaniem małżeństwa. Jest to szczególna procedura umożliwiająca restytucję tego stanu rzeczy, który istniał - w zakresie nazwiska - przed zawarciem małżeństwa. Zgodnie z art. 25 k.r. i o. małżonkowie mogą przy zawarciu małżeństwa w określony sposób zmienić swoje dotychczasowe nazwisko i tak ustalone nowe nazwisko podlega na podstawie art. 62

ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 września 1986 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. Nr 36, poz. 180) wpisaniu do aktu małżeństwa. Z kolei po ustaniu małżeństwa na skutek orzeczonego rozwodu ustawodawca przewidział ściśle sformalizowaną i połączoną z prowadzeniem czynności stanu cywilnego, procedurę umożliwiającą małżonkowi rozwiedzionemu powrót do poprzedniego nazwiska. Jest to procedura swoista zmiany nazwiska w porównaniu z ogólnymi regułami, które w sprawie zmiany nazwiska zostały określone w ustawie z dnia 15 listopada 1956 r. o zmianie imion i nazwisk (jednolity tekst: Dz. U. z 1963 r., Nr 59, poz. 328).

Zgodnie z art. 59 k.r. i o. w ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się orzeczenia rozwodu małżonek rozwiedziony, który wskutek zawarcia małżeństwa zmienił swoje dotychczasowe nazwisko, może przez oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego powrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa. Ma to więc być "oświadczenie" którego elementem formalnym jest złożenie go przed określonym organem. Z tego względu nie jest wystarczająca przeprowadzona przez Naczelny Sąd Administracyjny analiza oświadczenia Dobrosławy K. co do zachowania warunków przewidzianych dla formy pisemnej. Zwrócić przy tym należy uwagę na to, że ustawodawca w art. 59 k.r. i o. zamieścił wymaganie, ażeby oświadczenie, o którym mowa zostało złożone "przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego", a więc nie chodzi tu o sytuacje, w których wystarcza złożenie określonego dokumentu "do" określonego organu.

Wobec odrębności omawianej regulacji i jej ścisłego związania z instytucjami prawnymi z zakresu prawa rodzinnego słusznie zauważono w rewizji nadzwyczajnej, że w obrębie tego prawa przewidziane zostały szczególne uprawnienia ustawowe, np. w art. 6 k.r. i o., do złożenia określonego oświadczenia przez pełnomocnika. Natomiast konsekwentnie takiego upoważnienia nie przewiduje regulacja procedury powrotu do poprzedniego nazwiska małżonka rozwiedzionego.

Z powyższych przyczyn uznając, że wykazane zostały podstawy rewizji nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku (art. 422 § 1 k.p.c.).

=====